

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Obec Starý Hrádok

OBSAH

- Úvod
- Príhovor starostky obce
- Vízia obce
- Účel a metodika spracovania PHSR obce
- Východiskové dokumenty a zdroje informácií

ANALYTICKÁ ČASŤ – audit zdrojov

1 VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA OBCE

- 1. 1 Geografická charakteristika
- 1. 2 Historický vývoj obce
  - 1. 2. 1 Kultúrno-historický potenciál obce
  - 1. 2. 2 Heraldické znaky obce
- 1. 3 Klimatické a geologické podmienky
  - 1. 3. 1 Klimatické podmienky
  - 1. 3. 2 Geologické podmienky

2 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ A ŠTRUKTÚRA OBCE, ĽUDSKÝ POTENCIÁL A BÝVANIE

- 2. 1 Vývoj počtu obyvateľstva a domov a bytov obce, vybavenosť bytového a domového fondu
- 2. 2 Pohyby obyvateľstva – prírastky a úbytky, veková štruktúra, vierovyznanie
- 2. 3 Ľudský potenciál
  - 2. 3. 1 Ekonomická aktivita obyvateľstva
  - 2. 3. 2 Zamestnanosť a nezamestnanosť v obci
  - 2. 3. 3 Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

3 ANALÝZA HOSPODÁRSTVA A INFRAŠTRUKTÚRY

- 3. 1 Organizačná štatistika a vlastnícke vzťahy
- 3. 2 Priemysel – podnikateľskej sféry a aktivít
- 3. 3 Analýza technickej infraštruktúry
  - 3. 3. 1 Doprava do obce

- 3. 3. 2 Telekomunikácie
- 3. 3. 3 Elektrifikácia
- 3. 3. 4 Vodovod
- 3. 3. 5 Kanalizácia
- 3. 4 Ostatná vybavenosť obce

4 ANALÝZA TERCIÁLNEJ SFÉRY

- 4. 1 Obchod a služby v obci

5 ANALÝZA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

6 VEREJNO-PROSPEŠNÉ INŠTITÚCIE

- 6. 1 Združenia pôsobiace v obci
- 6. 2 Cirkvi na území obce

7. HOSPODÁRENIE A FINANČNÉ VZŤAHY OBCE

- 7. 1 Charakteristika vývoja ekonomiky obce v predchádzajúcich štyroch rokoch
- 7. 2 Rozpočet obce v rámci viacročného rozpočtovania
  - 7. 2. 1 Inštitúcie v správe obce

8. DOTAZNÍKOVÝ PRIESKUM

9. ANALÝZA PROBLÉMOV

- 9. 1 SWOT analýza obce Starý Hrádok – zhrnutie analýzy problémov
  - 9. 1. 1 Územie
  - 9. 1. 2 Ľudské zdroje
  - 9. 1. 3 Ekonomika a podnikateľské prostredie, zamestnanosť
  - 9. 1. 4 Technická infraštruktúra
  - 9. 1. 5 Životné prostredie
- 9. 2 Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja

STRATEGICKÁ ČASŤ - stratégia rozvoja obce Starý Hrádok

1. Vízia obce

2. Strategický cieľ obce Starý Hrádok

3. Špecifické oblasti rozvoja obce Starý Hrádok

4. Akčný a finančný plán obce

- 4. 1 Rozpracovanie opatrení podľa metodiky – v závislosti od členenia opatrení
- 4. 2 Tabuľky špecifických cieľov – na základe akčných plánov
- 4. 3 Plán financovania opatrení podľa jednotlivých rokov

IMPLEMENTAČNÁ ČASŤ

1. Zabezpečenie PHSR

- 1. 1 Finančné zabezpečenie PHSR – spôsoby financovania PHSR
- 1. 2 Personálne zabezpečenie PHSR – vytvorenie koordinačných skupín zabezpečujúcich realizáciu plánov z PHSR v budúcnosti

2. Monitorovanie, vyhodnotenie a modifikácia PHSR

ZOZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÝCH ZDROJOV

Úvod

Plánovanie miestneho rozvoja je **nevyhnutným prvkom systematického riadenia rozvoja**, ktorý lokalite umožňuje lepšie sa vyrovnáť s prebiehajúcimi zmenami vonkajšieho prostredia, využiť komparatívne výhody a potlačiť existujúce nevýhody pre trvalý rast hospodárskeho a sociálneho potenciálu a zlepšiť životnú úroveň obyvateľov. **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja** obce je tak **základným kameňom programu rozvoja regiónu** založenom na prístupe "zdola - hore" a princípe partnerstva **na obdobie 5 až 7 rokov**. Jeho hlavným cieľom je vytvorenie rozvojovej stratégie na lokálnej úrovni obce/mikroregiónu ako súčasti plánovacích a programovacích činností, ktoré vedú k integrovaniu záujmov, zámerov a zdrojov všetkých tých, ktorí na danom území žijú alebo vyvíjajú akúkoľvek činnosť. Je hlavným nástrojom pre činnosti usmerňovania a koordinácie konkrétnych projektov.

Cieľom vypracovania plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Starý Hrádok bola príprava a spracovanie rozvojových stratégií a cieľov obce pre následnú realizáciu a hodnotenie úspešnosti budúcich projektov rozvoja. Vytvorenie rozvojovej stratégie na lokálnej úrovni obce, regiónu je súčasťou plánovacích a programovacích činností, ktoré vedú k integrovaniu záujmov, zámerov a zdrojov všetkých, ktorí na danom území žijú alebo vyvíjajú akúkoľvek činnosť. Je hlavným nástrojom pre činnosti usmerňovania a koordinácie konkrétnych projektov ako aj nadstavbou ich prípravy.

Príhovor starostky obce

Do volieb v roku 2006 som išla s konkrétnym volebným programom, s ktorým sa stotožňujú aj poslanci obecného zastupiteľstva. Sú to presne pomenované úlohy, ktoré chcem spolu s poslancami a obyvateľmi našej obce aj zrealizovať.

Obec Starý Hrádok je malá obec s veľkým katastrom, s malým počtom obyvateľov, ale s takými obyvateľmi, ktorí sú nápomocní, tvoriví, pracovití, s veľkým srdcom.

Naša dedina sa vždy vyvíjala, napredovala v rámci svojich finančných možností.

Je celkom slušne vybavená: máme zrekonštruované verejné osvetlenie s miestnym rozhlasom, vybudovaný vodovod, plynofikáciu, zrekonštruovaný Dom smútku. Máme dostatok verejných priestranstiev, ktoré plánujeme vynoviť, vybudovať multifunkčné ihrisko pre všetkých, detské ihrisko pre najmenších, oddychovú rekreačnú zónu pre starších. V okolí cintorína je po veternej smršti v roku 2003 mesačné údolie. Museli sa odstrániť torzá dožívajúcich stromov, ale aj stromy, ktoré nevydržali nápor silného vetra. Obecný cintorín je na mierne vyvýšenom mieste, takže je tam veľký prievan - ničím nie je chránený. Máme v pláne ho chrániť výsadbou rýchle rastúcimi stromami, živými oploteniami.

V jeho okolí je veľké priestranstvo, ktoré plánujeme rekonštrukciou zmeniť na park, ktorý by poslúžil na kultúrne aktivity, športové aktivity (plánujeme vybudovať pre maloleté deti umelý svah na sánkovanie), oddychové možnosti pre starších.

V obci máme dosť pozemkov na výstavbu bytov, čím by sme prilákali mladé rodiny, vytvorili im podmienky na bývanie a omladili obyvateľstvo obce.

Chceli by sme si vybudovať kultúrny dom, ktorý by bol miestom rôznych aktivít mladých, starších, strediskom vzdelávania, internetovým centrom, ale aj miestom, kde by naši občania mohli pobudnúť so svojimi najbližšími pri rôznych životných, pracovných jubileách, promóciách, ale aj karochoch a podobne.

Sú to všetko pekné plány, ale uskutočniť sa dajú len keď má obec dostatok finančných prostriedkov.

V našom prípade to bolo vždy tak, že 2 - 3 roky sa šetrilo a potom sa niečo zrealizovalo. Tak sme prišli o dosť mladých rodín, ktoré si našli bývanie v blízkom meste. Nie sme s nimi v úplnej izolácii, lebo ich korene, príbuzní, žijú tu, páči sa im naša lokalita, len nám chýbajú byty.

Teraz, keď je možné obciam čerpať finančné prostriedky z fondov EÚ, urobíme všetko preto, aby z nich mohla čerpať aj naša obec. Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja našej obce je dokument, ktorý je nevyhnutným predpokladom na využívanie štrukturálnych fondov EÚ. Konzultujeme s odborníkmi, ktorí nám pomáhajú zhotoviť urbanistickú štúdiu verejných

priestranstiev, pretože sme sa zapojili do obnovy našej dediny s dôrazom na dosiahnutie vyššej kvality obytného prostredia obce. Investujeme finančné prostriedky našich daňových poplatníkov do projektov, aby sme ich mohli predložiť po vyhlásení výziev na čerpanie finančných prostriedkov z fondov EÚ.

Zostáva nám už len veriť, že aj malým obciam svitá na lepšie časy, veď sú súčasťou diania spoločenského života.

Helena Szabóová
starostka obce

Vízia obce

Víziou obce Starý Hrádok je stať sa dôstojným predmestím okresného mesta Levice, modernou obcou Tekovského regiónu a samosprávou slúžiacou svojim obyvateľom.

Starý Hrádok bude modernou obcou, ktorá bude prit'ahovať obyvateľov i návštevníkov svojou unikátnou polohou, priateľským prostredím pre život a podnikanie. Bude obcou slobodných, spokojných a sebavedomých ľudí, ktorým bude poskytovať priaznivé podmienky pre ich vlastnú osobnú iniciatívu, schopnosti a cestu za vlastným šťastím.

Nepoznajúc individuálne prania všetkých občanov, víziou obce je spokojnosť obyvateľov obce. Samospráva obce Starý Hrádok bude preto vytvárať priaznivé podmienky pre všetky súkromné iniciatívy, ktoré umožnia v čo najväčšej miere naplňať jednotlivé predstavy občanov.

Táto rozvojová stratégia obce nadväzuje na priority rozvoja a analýzu základných problémov, očakávaní a požiadaviek obyvateľov obce.

Samotní obyvatelia obce odpovedali celkom jasne a zreteľne, kde vidia najväčšie slabiny a možný potenciál rozvoja obce. Vízia, ktorou je realizácia konkrétnej stratégie rozvoja obce Starý Hrádok v strednodobom 7-ročnom časovom horizonte, stavia predovšetkým na identifikácii a analýze silných a slabých stránok obce, jej možných príležitostiach a ohrozeniach z hľadiska ďalšieho rozvoja. Pre vypracovanie vízie obce Starý Hrádok bolo kľúčové najmä zhodnotenie predstáv, názorov a podnetov samotných obyvateľov obce, ich volených zástupcov s cieľom zamerania sa na rozvoj obce a jej konkrétne dosiahnuté výsledky v istom časovom horizonte. Ide teda jednak o víziu obce tak, ako ju vidia jej občania v určitom časovom horizonte, ale aj o kritické zhodnotenie možného dosiahnuteľného potenciálu, ktoré obec reálne má. Názory občanov boli analyzované v dotazníkoch, na ktoré odpovedali pred vypracovaním plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja.

Strednodobá **vízia** obce Starý Hrádok **je zacielená** najmä na **rozvoj a dobudovanie chýbajúcej technickej infraštruktúry a občianskej vybavenosti obce**. Predpokladá tiež zlepšenie, skvalitnenie a dostupnosť už existujúcich služieb. Plánuje sa najmä vybudovanie chýbajúcej kanalizácie, výstavba nových bytov a kultúrneho domu, rekonštrukcia miestnych komunikácií, výsadba rýchlo rastúcich drevín v okolí cintorína, rekonštrukcia miestneho parku na relaxačno-športovú a oddychovú zónu a multifunkčného ihriska ako aj ihriska pre deti.

Víziou obce je tiež omladiť obec a prilákať mladé rodiny. K dôležitým rozvojovým zámerom obce v rámci jej vízie a prioritou jej ďalšieho zamerania patrí aj rozvoj agroturizmu, vidiecka turistika a rozvoj služieb s tým súvisiacich.

Účel a metodika spracovania PHSR obce

Účelom spracovania PHSR obce Starý Hrádok je **získať reálny nástroj na aktívne riadenie rozvoja obce**, založené na identifikácii a analýze potrieb a možností obce za aktívnej participácie samotných občanov obce vo forme zisťovania ich názorov a návrhov. Účelom je aj iniciovanie potrebných a žiaducich zmien, ako aj jasné stanovenie rozvojových priorít, umožňujúcich obci realizovať dlhodobý rozvoj založený na cielenej stratégii, a nie na urýchlených a nepremyslených nekoordinovaných rozhodnutiach.

Vypracovaním programu rozvoja dáva obec Starý Hrádok zreteľne najavo záujem o svoju budúcnosť, ako aj budúcnosť svojich obyvateľov a súčasne tým preberá na seba zodpovednosť za ďalší rozvoj obce.

Súčasťou tohto dokumentu je stručný popis metodiky a procesu tvorby programu rozvoja obce. Cieľom je uľahčiť spravovanie a ďalšiu modifikáciu dokumentu a umožniť lepšie pochopenie princípov strategického plánovania smerom k širšej verejnosti, predovšetkým spoluprotvorcom a užívateľom plánu. Predpokladá sa, že po ukončení etapy prípravy programu ho jeho užívatelia budú sami prispôsobovať meniacim sa podmienkam. Pri rešpektovaní metodických postupov by nemalo dôjsť k narušeniu konzistentnosti myšlienok obsiahnutých v dokumente.

Pri usmerňovaní plánovacieho procesu a spracovávaní dokumentu boli aplikované metodické postupy, vyvinuté projektovým tímom pri zhodnotení výsledkov viacerých výskumných projektov a využití viacerých osvedčených domácich a zahraničných metodík strategického plánovania na komunálnej úrovni. Obsah dokumentu je zároveň v súlade s odporúčaniami metodického príručky Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja, podľa ktorej bola upravená aj použitá terminológia.

Plánovací postup

V procese spracovania Programu rozvoja obce Starý Hrádok bol aplikovaný prístup predstavujúci kombináciu expertnej a komunitnej metódy, ktorý spája profesionalizmus a miestne znalosti. Cieľom je, aby program rozvoja obce nebol len „názorom odborníkov“, ale aby bol zrozumiteľný i pre laikov a slúžil obci a jej obyvateľom.

Program rozvoja obce je výsledkom spolupráce:

- samosprávnej reprezentácie obce na čele so starostkou
- obyvateľov obce a ďalších kľúčových aktérov
- odborníkov poskytujúcich asistenciu a metodické vedenie v iniciačnej fáze

Spolupráca s uvedenými aktérmi sa realizovala prostredníctvom priamych neformálnych rozhovorov na tému budúceho smerovania rozvoja obce. Hlavným partnerom pre zabezpečenie občianskej participácie bolo vedenie obce.

Program rozvoja obce Starý Hrádok v zásade tvoria nasledovné časti:

- **analytická časť** - pozostáva z analýzy dotazníkov respondentov (občanov obce), zo situačnej analýzy a SWOT analýzy,
- **strategická časť** - pozostáva zo strategickej vízie a strategických cieľov,
- **implementačná časť** - pozostáva z akčných plánov s časovým harmonogramom a návrhom finančného a organizačného zabezpečenia.

Obsah a postup spracovania programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Starý Hrádok

Prvá skupina činností zahŕňala všeobecnú analýzu situácie obce. Analytická časť má charakter komplexného profilu obce a predstavuje prehľad (audit) vnútorných zdrojov obce - prírodných, územno-technických, ľudských a finančných. Jej úlohou je poskytnúť odpoveď na otázku, „kde sa obec v súčasnosti nachádza“. Analytická časť predstavuje koncentrovaný zdroj informácií o obci s možnosťou ďalšieho využitia, napríklad na prezentačné účely. Je

členená podľa jednotlivých oblastí života obce, resp. funkčných subsystémov, v rámci ktorých je obsiahnutá aj analýza realizovaných aktivít a opatrení.

Ďalšie informácie boli získané formou prieskumov v teréne, rozhovorov s verejnosťou a predstaviteľmi obce a z dotazníkového prieskumu. Informácie pre analýzy regionálneho kontextu sme čerpali z rozvojových dokumentov regionálnej úrovne (Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja POSK), Strategického plánu mesta Nitra a ďalších zdrojov, ako napr. web stránok a internetových zdrojov.

Podobne ako pri stanovení vízií a cieľov, aj analýzy sa sústreďovali len na rozhodujúce faktory a kľúčové prvky - kvalitatívne hodnotenia boli uprednostnené pred kvantitou vstupných dát.

Analýzy technického vybavenia, urbanistickej štruktúry a bytového fondu sú v programe rozvoja sumarizované len v skrátenej podobe, vzhľadom k tomu, že technické detaily sú podrobnejšie popísané v aktuálnej územno - plánovacej dokumentácii na úrovni obce.

Okrem analýz samotnej obce bolo by potrebné väčšiu pozornosť venovať analýzam externého prostredia, s cieľom identifikovať konkurenčné aktivity v regióne i možnosti ďalšej spolupráce s okolitými obcami.

Ďalším krokom bola syntéza parciálnych analýz použitím štandardnej metódy strategického plánovania – SWOT analýzy problémov. Výsledkom bola strategická diagnostika obce, nevyhnutná pre stanovenie prioritných cieľov rozvoja.

V ďalšej etape, ktorá prebiehala sčasti súbežne s analytickou fázou, sme pristúpili k definovaniu rozvojovej stratégie, pozostávajúcej zo strategickej vízie podrobnejšie definovanej vo forme sústavy strategických cieľov.

V poslednej plánovacej etape boli špecifikované niektoré konkrétne krátkodobé kroky (akčné plány a projekty), ktoré by mali viesť k naplneniu vízie a dlhodobých zámerov. To znamená, že pokiaľ predmetom stanovenia rozvojovej stratégie bolo zodpovedanie otázky „kde chceme byť?“, tak akčné plány majú povedať „ako sa tam dostaneme“.

Pri definovaní akčných plánov a projektov boli zvažované aj možnosti získania finančných prostriedkov z fondov EÚ (štrukturálnych fondov). V prílohe tejto dokumentácie je preskúmaná väzba akčných plánov na priority, opatrenia a podporované aktivity relevantných programových dokumentov.

Program rozvoja obce má hierarchickú štruktúru, ktorá smeruje od všeobecného ku konkrétnemu, resp. od celkového k špecifickému. Hierarchia začína globálnym cieľom strategickej vízie, pokračuje strategickými cieľmi rozdelenými podľa prioritných oblastí

a uzatvára ju sústava opatrení, projektov a aktivít zhrnutých v akčných plánoch. Hierarchické usporiadanie znamená aj rozdielne časové horizonty. Program rozvoja obce je teda integrovaným plánovacím dokumentom zahŕňajúcim strategickú časť, ktorú tvoria dlhodobejšie ciele a operatívnu časť - opatrenia realizovateľa.

Východiskové dokumenty a zdroje informácií

Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Starý Hrádok je spracovaný na základe legislatívneho rámca stanoveného zákonom č. 503/2001 Z. z o podpore regionálneho rozvoja, ktorý stanovuje "vypracovávať, schvaľovať, riadiť a pravidelne vyhodnocovať plnenie programu rozvoja obce". Hlavným cieľom stratégie je formulovanie strednodobého pohľadu do budúcnosti rozvoja obce v dlhodobom časovom horizonte. Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce vychádza zo základných dokumentov pre podporu regionálneho rozvoja SR: z Národného rozvojového plánu SR, Národného strategického referenčného rámca na roky 2007-2013, Sektorových operačných programov, ako aj Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja VÚC.

Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Starý Hrádok bol spracúvaný na základe použitia niekoľkých sociologických analytických metód. Išlo najmä o **dotazníkový prieskum**, ktorý bol realizovaný medzi občanmi obce Starý Hrádok a zabezpečovala ho samospráva. Dotazníkový prieskum slúžil na získanie názorov občanov a relevantných záujmových skupín pôsobiach v obci na stav obce, na zistenie jej silných a slabých stránok, dôvodov nespokojnosti, možností rozvoja i ohrození obce. Spracovanie dotazníka bolo zabezpečené implementáciou relevantných sociologických techník. Dotazníkového prieskumu sa zúčastnilo celkom 25 respondentov, väčšinou žien, pričom ich priemerný vek bol 50 rokov, z toho 90% žien stredoškolského vzdelania.

SWOT analýza obce – predstavuje analýzu silných a slabých stránok obce, jej príležitostí a ohrození. Jedným zo zdrojov informácií k tvorbe SWOT analýzy bol zrealizovaný dotazníkový prieskum. Ďalším významným zdrojom bola vzájomná komunikácia spracovateľov dokumentu s diskutujúcimi skupinami – občanmi, zástupcov vedenia obce a pod.

Identifikácia a analýza problémov – tieto metódy boli využité na identifikáciu a pomenovanie najväčších problémov obce - ako odrazu informácií na strane slabých stránok a ohrození. Takto vznikol návrh stromu problémov, ktorý reprezentuje hlavné slabé stránky obce s najvyššou potrebou riešenia v najbližšom období. Analýza odкрýva slabé a chýbajúce miesta či problémy, na riešenie ktorých sa obec musí sústrediť v strednodobom časovom rámci.

Možné dopady PHSR

Výsledný efekt spracovaného programu rozvoja by sa mal premietnuť do niekoľkých úrovní:

Miestna úroveň:

- stratégia na realizáciu miestneho rozvoja
- programový dokument pre činnosti usmerňovania a koordinácie konkrétnych projektov ako nadstavba ich prípravy
- miestna stratégia a podpora rozvojových projektov

Regionálna úroveň:

- navrhnuté priority a opatrenia a ich možné presadenie v programe VÚC
- možné využitie konkrétnych projektov pri realizácii regionálneho rozvoja VÚC
- podklady obce k tvorbe programu rozvoja mikroregiónu

Nadregionálna úroveň:

- možné spojenie priorít a opatrení miestneho rozvoja s národnými cieľmi a ich zakomponovanie do národného rozvojového plánu SR
- zaradenie cieľov programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce do vyššej úrovne programových dokumentov (VÚC)
- presadzovanie cieľov a priorít pri tvorbe ďalšieho programu rozvoja VÚC v rokoch 2007-2013

ANALYTICKÁ ČASŤ – audit zdrojov**1 VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA OBCE****1.1 Geografická charakteristika**

Obec Starý Hrádok leží v severovýchodnej časti Podunajskej nížiny, na ľavobrežnej nive Hrona, v strede obce je nadmorská výška 148 m. Odlesnený chotár tvoria tret'ohorné uložieniny, pričom územie sa skladá z nivných a lužných pôd.

Obec je prístavnou zástavbou z juhozápadnej strany doprevádzaná po celej dĺžke tokom Podlužianky. Má obdĺžnikový tvar a je situovaná na severozápad-juhovýchod. Kataster hraničí s obcami Mýtne Ludany, Hontianska Vrbica, Jur nad Hronom, Žemliare, Vyšné nad Hronom a Levice.

Túto časť Slovenska z juhu ohraničuje Dunaj a zo západu Ipľ. Tieto rieky tvoria tiež prirodzenú hranicu s Maďarskou republikou. V minulosti rieka Hron oddeľovala územie Hontianskej a Tekovskej župy. Okolie mesta Štúrovo patrilo zase k Ostrihomskej župe. Väčšia časť územia dolného toku Ipľa a Hrona spadá do Podunajskej nížiny, charakteristickej poľnohospodárstvom, vinohradníctvom a ovocinárstvom. Na juhovýchode regiónu leží malebné pohorie Burda z chránenými prírodnými oblasťami Kováčovské kopce. Aj vďaka spomínaným trom riekam sa v tejto oblasti vyskytujú viaceré chránené prírodné rezervácie so vzácnymi druhmi fauny a flóry. Tiež sú to vyhľadávané miesta pre turistov, rybárov, či poľovníkov. Niektoré rekreačné zariadenia okrem ubytovania a stravovania ponúkajú aj zaujímavé doplnkové služby, ako jazdy na koňoch, či výlety po Dunaji. Krásy Poiplia a Pohronia je možné spoznávať aj pri jazde na bicykli na jednej zo zaujímavých cyklotrás.

Obec Starý Hrádok je súčasťou Nitrianskeho samosprávneho kraja, ktorého reliéf je prevažne rovinný a nížinný, prerušovaný pahorkatinami. Patrí k najteplejším oblastiam a najproduktívnejším poľnohospodárskym centráм Slovenskej republiky. Na severe sa krajom tiahne pohorie Trábeč, severovýchod je lemovaný výbežkami Štiavnických vrchov a z časti Pohronským Inovcom. Najväčšiu časť má juhovýchode a juhu zaberá kvalitná poľnohospodárska pôda Podunajskej nížiny s časťou Žitného ostrova - najväčší riečny ostrov Európy vytvorený medzi hlavným tokom Dunaja a Malým Dunajom s bohatými zásobami

podzemných vôd. Kraj, najmä jeho južné oblasti, sú bohaté na výskyt vodných a termálnych prameňov a preteká ním viacero riek – najdlhšia slovenská rieka Váh, Dunaj, Nitra, Hron, Ipel' a Žitava. Na západe susedí s Trnavským krajom, na severe s Trenčianskym a na východe s Banskobystrickým krajom. Nitriansky kraj má rozlohu 6 343 km², čo je 12,9% z rozlohy SR, v ktorom sa nachádza 350 obcí, z ktorých 15 má štatút mesta. V mestách žije približne 48,5 % obyvateľov v kraji. Podľa územno-správneho usporiadania v zmysle zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. sa kraj člení na 7 okresov: Komárno, Levice, Nové Zámky, Šaľa, Nitra, Topoľčany a Zlaté Moravce.

Obec Starý Hrádok patrí do regiónu Tekov, územie ktorého začína na rozľahlých úrodných nížinách na juhu západného Slovenska a končí na úpätí Štiavnických vrchov v početných vinohradoch, ktoré dodávajú tomuto regiónu svojrázny charakter. Obec Starý Hrádok je združená v regionálnom združení miest a obcí Tekova, ktoré spája 47 obcí a 2 mestá. Starý

Hrádok leží na juhu regiónu Tekov, susediac s obcami Dolná Seč a Žemliare. Obec Starý Hrádok sa tiahne popri potôčiku Podlužianka, ktorá je pestrá rastlinstvom a živočíštvom. Prechod cez Podlužianku umožňujú dva mosty.

1. 2 Historický vývoj obce

Prvá písomná zmienka o obci Starý Hrádok pochádza z roku 1239. Dňom 29. septembra 1239 sa obec Olvar stáva súčasťou panstva ostrihomského arcibiskupstva.

Štefan Janšák v knihe Staré osídlenie Slovenska (Dolný Hron, Ipel' v praveku, str. 98) uvádza: „Horný Várad zachoval vo svojom mene poukaz na svoj pôvod (vár je zámok, pevnosť, opevnenie). Aj obec ÓVAR, t.j. Starý Zámok, poslovenčené ÓVARKY, ležiaca na východ od Žemliar, v rovine medzi Hronom a Sikenicou, naznačuje svojim menom, že jej pôvod súvisí s predhistorickým osídlením alebo so starým opevnením.“

V obci nikdy nebol vykonaný archeologický prieskum. Poznáme iba výsledok povrchového zberu na okolí objektov, ako aj na cintoríne. Ide o zvyšok zemného valu. Pri zbere boli nájdené predmety a úlomky naznačujúce osídlenie lokality už v mladšej dobe kamennej.

Podľa mapky o regulácii Kompy, je náznak, že val bol od Žemliar obklopený vodným tokom. V súčasnosti to už nie je tak. Kruhový zemný val mal pravdepodobne za úlohu zabrániť prieniku nepriateľa na existujúce sídliská, ako aj na samotnú tekovskú pevnosť. Podľa kroník a rôznych spisov vieme, že Várad (Tekovský Hrádok) mal zamedziť prechodom do priestoru medzi Hronom a Ipeľskou pahorkatinou. Jediným nesporným preukazom staršieho osídlenia lokality by mohlo byť účelové meno OLUAR, čiže Starý Hrádok. Keďže tu mohol existovať aj avarský kruhový násyp, je správnejšie použitie zdrobneliny hradu, HRÁDOK, čo je obdobné meno i neďalekej lokality WARAD – Tekovský Hrádok.

1. 2. 1 Kultúrno-historický potenciál obce

Prvé, tzv. slobodné voľby povojnového Československa sa v obci konali v roku 1950. Bolo to dvojročné volebné obdobie. V roku 1951 bolo v obci založené JRD. V roku 1953 bolo vybudované obecné futbalové ihrisko. Významnou udalosťou toho roku bolo aj založenie obecného spotrebného družstva JEDNOTA SD Levice, ktoré začalo prevádzkovať obecnú predajňu potraviny. Je to majetok obce. Túto predajňu odkúpilo JRD v roku 1964.

Dňa 14. mája 1954 boli ďalšie voľby. Tento raz už na päť ročné volebné obdobie. Hlavným volebným programom bolo vybudovanie elektrického osvetlenia, prestavba rodinného domu na obecný úrad a zavedenie obecného telefónneho spojenia.

V rokoch 1954 – 1958 sa v obci vybudovali obecné cesty na novej ulici vedúce až k cintorínu. Tieto práce boli zavŕšené vysmolovaním obecných cestných komunikácií. Celú stavbu financoval Odbor miestnych komunikácií pri Okresnom národnom výbore v Leviciach.

V rokoch 1958 – 1962 bolo JRD Starý Hrádok zlúčené s JRD Jur nad Hronom.

V roku 1964 bola opravená miestna malotriedna škola, kde sa učili deti 1. – 4. ročníka. Táto škola bola v roku 1970 pričlenená k Základnej škole v Jure nad Hronom. V tom istom roku bolo JRD Starý Hrádok a Jur nad Hronom zlúčené s JRD Šárovce.

Obecná samospráva sa zaslúžila o vybudovanie obecných chodníkov. Práce boli zrealizované v akcii „Z“. Na obecných verejných priestranstvách boli vysadené kvetinové záhony s množstvom šípových ruží a okrasných stromov.

V rokoch 1975 – 1978 bol v obci v rámci akcie „Z“ vybudovaný Dom smútku. V roku 1980 bola obec Starý Hrádok administratívnym nariadením pričlenená k strediskovej obci Mýtne Ludany a to až do roku 1989.

Po „nežnej revolúcii“ v roku 1989 sa obec opäť osamostatnila. V rokoch 1992 – 1994 bol v obci vybudovaný vodovod, v roku 1994 – 1995 bol zrekonštruovaný kultúrny dom a Obecný úrad. Riešila sa aj plynofikácia a sociálne zariadenie a malá kuchynka.

V roku 1996 bol zrekonštruovaný Dom smútku. V roku 1998 sa dokončil verejný vodovod a prípojky do rodinných domov a bol vybudovaný verejný rozhlas. V roku 2000 bola odovzdaná do užívania klubovňa a knižnica. V rokoch 2000 – 2001 boli vybudované chodníky na jednej ulici.

V roku 2004 sa uskutočnila rekonštrukcia verejného osvetlenia s namontovaním úsporných svietidiel.

V rokoch 2004 – 2006 bol dobudovaný prístrešok pred Domom smútku a vybudovaná prístupová cesta zo zámkovej dlažby. V roku 2005 bol vypracovaný projekt a geometrický plán budúceho ihriska. Tieto stavby, aktivity a činnosti boli vybudované a prefinancované z vlastných finančných prostriedkov. Sumou 160 000,- Sk prispeli Jadrové elektrárne Mochovce.

1.2.2. Heraldické znaky obce

Obecné zastupiteľstvo v Starom Hrádku, v zmysle zákona o obecnom zriadení prijalo uznesenie č. 18/1999 zo dňa 27. augusta 1999 o znaku, pečiatke a zástave obce Starý Hrádok. Rozhodlo, že znakom obce Starý Hrádok bude erb, na ktorom funkciu erbových znamení bude tvoriť „OVARI FALV PECSETJE 1734“.

Heraldický register Slovenskej republiky zobral na vedomie, že Heraldická komisia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky kladne posúdila návrh erbu obce Starý Hrádok a dňa 1. novembra 2000 ho doporučila na prijatie obecným zastupiteľstvom a na zapísanie do Heraldického registra Slovenskej republiky v tejto podobe: v zelenom štíte vpravo zlatý bezostý klások obopätý ostrým strieborného obráteného kosáka so zlatou rukoväťou, vedľa štíhle strieborné čerieslo a strieborný obrátený lemeš.

Okrúhla pečiatka obce Starý Hrádok je utvorená z rukopisu: „OBEC STARÝ HRÁDOK“ tvoriaci uzavretý kruh. V strede pečatného poľa je erb obce Starý Hrádok zasahujúci až do medzikružia kolopisu.

Zástava a vlajka obce Starý Hrádok je osemkrát pozdĺžne delená na pruhy: zelená, biela, zelená, žltá, zelená, biela, zelená, biela a zelená ukončená trojcípom.

1. 3 Klimatické a geologické podmienky

1. 3. 1 Klimatické podmienky

Donedávna možno počasie charakterizovať ako relatívne ustálené v zmysle pravidelného opakovania sa cyklu charakteristických črt sezónneho počasia. V ostatnom čase, vplyvom globálnych zmien a globálneho otepľovania, mení sa aj klíma a výkyvy počasia sú markantnejšie a nevyspytateľnejšie. V tejto súvislosti treba spomenúť prírodnú katastrofu, ktorá sa prehnala obcou (ako aj celým Slovenskom) v máji 2003, ktorá značne poznamenala aj obec. Je predpoklad, že podobné prírodné výkyvy sa budú opakovať aj v budúcnosti.

1. 3. 2 Geologické podmienky

V obci nie sú žiadne významné geologické náleziská, vrty ani iný známy potenciál tohto charakteru.

2 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ A ŠTRUKTÚRA OBCE, ĽUDSKÝ POTENCIÁL A BÝVANIE

2. 1 Vývoj počtu obyvateľstva a domov a bytov obce, vybavenosť bytového a domového fondu

Obec Starý Hrádok **má celkom 187 obyvateľov**. Vývoj počtu obyvateľov za obdobie od roku 1990 vykazuje relatívne stabilizujúcu tendenciu, pričom v roku 1994 bol zaznamenaný najvyšší prírastok v počte obyvateľov (+ 6). Od roku 2000 je počet obyvateľov ustálený. Z analýzy vyplýva, že v súčasnosti je možné zabezpečiť rast počtu obyvateľov len posilnením migrácie smerom do obce. V prípade naplnenia potenciálu prisťahovania nových obyvateľov, hlavne mladých rodín, by v budúcnosti mohlo dôjsť k zlepšeniu demografického profilu obce a zabezpečeniu stabilnejšej základne pre dlhodobý rast počtu obyvateľov prirodzenou menou.

2. 2 Pohyby obyvateľstva – prírastky a úbytky, veková štruktúra, vierovyznanie

Prírastky/úbytky obyvateľstva podľa údajov Obecného úradu Starý Hrádok:

OBDOBIE	POČET NARODENÝCH	POČET ÚMRTÍ
1990	4	5
1991	2	5
1992	2	3
1993	3	4
1994	6	7
1995	2	3
1996	2	1
1997	1	4
1998	3	2
1999	4	3
2000	1	3
2001	1	2
2002	1	1
2003	1	4
2004	1	2
2005	3	2
2006	1	1

Ako vyplýva z údajov v tabuľke, obec Starý Hrádok má relatívne stabilizovaný stav týkajúci sa natality a mortality s tým, že rok 2006 bol relatívne najpozitívnejší vo vzťahu k počtu narodených občanov, ak berieme do úvahy vývoj za obdobie od roku 1990. Vývoj úmrtnosti osciluje okolo 7 občanov ročne, čo sa výrazne v rámci analyzovaného obdobia vývoja od roku 1990 nemenilo.

Skladba obyvateľstva podľa sčítania z roku 2001:

Skladba obyvateľstva	Počet obyvateľov
trvalo bývajúce obyvateľstvo	187
<i>z toho:</i>	
predproduktívny vek (0-18)	35
produktívny vek (18-62)	101
poproduktívny vek (61 a viac)	51

Ako vyplýva z tabuľky, väčšiu časť obyvateľov obce **Starý Hrádok** tvoria obyvatelia v produktívnom veku a to až 101 občanov z celkového počtu trvalo bývajúceho obyvateľstva 187. Predproduktívny vek zahŕňa maloleté deti vo veku od 0 – 17 rokov, ktorých je celkom 35 a občania v dôchodkovom veku sú zaradení v skladbe obyvateľstva do poproduktívneho veku, t.j. do vekovej kategórie 61 a viac, pričom týchto je celkom 51.

Zloženie obyvateľstva na základe náboženskej príslušnosti:

Náboženská príslušnosť	Počet obyvateľov
Rímsko – katolícka cirkev	70
Jehovovi svedkovia	7
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	81
Reformovaná kresťanská cirkev	9
Cirkev českokobratská	2
Bez vyznania	15
Nezistené	3

Najviac obyvateľov obce Starý Hrádok sa hlási k Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania v celkovom počte 81 občanov. Ďalšia v poradí je rímsko-katolícka cirkev s počtom 70, za ktorou nasleduje 9 občanov Reformovanej kresťanskej cirkvi. Svedkovia Jehovovi sú zastúpení 7 občanmi, Cirkev českokobratská má nižšie zastúpenie s počtom 2 občanov. V obci sú aj občania bez náboženského vyznania, celkom 15 občanov a nezistené vierovyznanie majú 3 občania.

Zloženie obyvateľstva obce podľa národnosti:

Národnosť	Počet obyvateľov	% vyjadrenie
Slovenská	153	81,8
Maďarská	34	18,10

Obec Starý Hrádok leží na národnostne zmiešanom území, pričom 153 občanov z celkového počtu 187 sa hlási k slovenskej národnosti, čo tvorí 81,8%. K národnosti maďarskej sa hlási 34 občanov, čo je v relatívnom vyjadrení 18,10%.

2. 3 Ľudský potenciál**2. 3. 1 Ekonomická aktivita obyvateľstva**

Obec Starý Hrádok patrí k obciam s nízkym počtom obyvateľstva. V súčasnosti obec obýva celkom 187 obyvateľov. Ich štruktúra, týkajúca sa vzdelania, veku a ekonomickej aktivity, je rôzna, avšak prevládajú najmä poľnohospodársky orientované ekonomické aktivity so stredoškolským vzdelaním.

Obyvatelia obce Starý Hrádok sú aktívni a veľmi čulo sa zaujímajú o dianie v obci, pričom aktívne zasahujú do jej aktivít. Trápia ich najmä rozvojové možnosti obce, resp. tie ohrozenia, ktoré by mohli viesť k jej postupnej pasivite a stagnácii. Obávajú sa postupnej vyľudnenosti obce, jej stagnácie a možného zániku. Problémom je tiež nezamestnanosť a nízky potenciál pracovných príležitostí. Záleží im na rozvoji turizmu v obci ako možného zdroja finančných možností obce a väčšej informovanosti o lokalite.

Vzhľadom na lokalitu a geografické umiestnenie obce Starý Hrádok, občania obce pracujú v rôznych oblastiach – lekár, zdravotná sestra, pedagóg, vychovávateľky, inžinieri – strojáři, ekonómovia, manažéri, finanční poradcovia, administratívne pracovníčky, zverolekáři, požiarnici, obrábači kovov, murári, automechanici, predavačky, stolári, mäsiari, sociálny pracovník, opatrovateľky, elektrikár, sústružník, vodič z povolania a policajt.

2. 3. 2 Zamestnanosť a nezamestnanosť v obci

Napriek tomu, že obec Starý Hrádok je relatívne malá obec s nízkym počtom obyvateľov, jej občania sa vyprofilovali a pracujú v rôznych oblastiach. Potešiteľný je najmä fakt rozvoja podnikateľských aktivít. V obci podniká aj niekoľko podnikateľských subjektov.

Treba podčiarknuť, že lokálne pracovné príležitosti v obci nie sú veľké. Väčšina obyvateľov dochádza za prácou do Levíc. Možnosť získania zamestnania je teda podmienená ochotou cestovať za prácou.

V obci je úroveň celkovej nezamestnanosti pomerne nízka. V súčasnosti je v obci 19 nezamestnaných. Ide o marginalizovanú skupinu obyvateľstva, bez dostatočného vzdelania a kvalifikácie. Občania obce sú zamestnaní aj v službách. Je tu aj veľa možností pre remeselníkov, inštalatérov a murárov.

2. 3. 3 Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

Z občanov nad 18 rokov veku, ktorí už ukončili školskú dochádzku, má väčšina učňovské vzdelanie. Vzdelanie ďalšej časti obyvateľov je stredoškolské s maturitou, celkom 26. U starších občanov prevláda základné vzdelanie, 17 občanov. Počet vysokoškolsky vzdelaných občanov obce Starý Hrádok nie je veľký, ale ich počet 9, je vzhľadom na celkový počet obce 187, nie zanedbateľný.

Zloženie obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania:

Vzdelanie	Počet obyvateľov
Základné	17
Učňovské	36
Stredoškolské	26
Vysokoškolské	9

3 ANALÝZA HOSPODÁRSTVA A INFRAŠTRUKTÚRY

3. 1 Organizačná štatistika a vlastnícke vzťahy

Obyvatelia obce Starý Hrádok bývajú prevažne vo svojich rodinných domoch. Obec vlastní aj jeden starší rodinný dom, ktorého nájomníkmi sú občania marginalizovanej sociálnej skupiny.

Domy, byty, ukazovatele bývania

Trvale obývané domy	Počet
Rodinné domy	67
Bytové domy	-
Ostatné budovy	1
Domový fond spolu	68

3. 2   Priemysel – podnikateľskej sféry a aktivít

Obec Starý Hrádok leží v zóne poľnohospodárskych plôch väčšinou prvej bonitnej triedy. Ide teda takmer o výsostne agrárne zamerané územie, čím sú determinované aj celkové aktivity v oblasti.

Doterajší rozvoj podnikateľských aktivít nie je veľký, obec však eviduje aj podnikateľov, resp. aktivity podnikateľských subjektov. Ich rozvoj je však tendenciou, záujmom aj predpokladom ďalšieho rozvíjania tejto oblasti s cieľom zlepšenia služieb obyvateľom obce aj okolia, s dôrazom na možný rozvoj agroturistiky, vidieckej turistiky, remesiel a podpory starých tradícií. V obci sú nasledovné firmy a živnostenské činnosti:

- Poľnohospodárskej výrobe – výrobe krmív a krmných zmesí sa venuje firma SEMAG, ktorú vlastní podnikateľ a niekoľko samostatne hospodáriacich roľníkov.
- Najväčším zamestnávateľom v obci je MLADOSTAV s.r.o. - firma, založená v roku 1991. Zabezpečuje činnosti v oblasti vodoinštalatérstva, montáž a opravu plynových zariadení, realizáciu stavieb a stavebných úprav, montáž podtlakového kúrenia, zemné práce, zámočnícke práce, klampiarske práce, vypracovanie projektovej dokumentácie, elektroinštalácie a marketing. Firma v súčasnosti zamestnáva 34 pracovníkov.
- V obci je ďalej obchod s potravinami, ktorý je v súkromnom vlastníctve.
- MOCOOP – obchodná spoločnosť v rozsahu voľnej živnosti.
- Nahrávanie spoločenských udalostí – živnosť.
- DOGTRANS – maloobchod a sprostredkovanie obchodu.
- GRAHAB s.r.o., sprostredkovanie kúpy, predaja a prenájmu.
- Veľkoobchodná a maloobchodná činnosť – živnosť.
- Zmenáreň.
- LDS s.r.o. – nákladná a cestná doprava.
- Murárske a zvaračské práce – živnosti.
- DREVOGEMER s.r.o.- výroba výrobkov z dreva.

3. 3   Analýza technickej infraštruktúry

3. 3. 1   Doprava do obce

Obec Starý Hrádok je s okresným mestom Levice, vzdialeným 10 km, spojená autobusovou dopravou. Ide celkom o päť autobusových spojov. Táto autobusová doprava je z hľadiska saturácie potrieb občanov vyhovujúca, avšak frekvencia spojov je značne zredukovaná, najmä v dňoch pracovného pokoja, takže obyvatelia sú viac-menej odkázaní na použitie vlastných dopravných prostriedkov.

3.3.2 Telekomunikácie

Drôtové telefónne spojenie je zabezpečené telefónnymi stĺpmi. Cez obec je vybudovaný podzemný diaľkový optický kábel.

V obci nie je realizovaná digitalizácia telefónnej siete, čo by umožnilo napojenie sa aj na bezdrôtový internet, avšak v plánoch rozvoja obce s touto službou uvažujeme. Okrem súčasných mobilných telefónnych spojení je v obci zriadených 29 súkromných pevných telefónnych staníc a jeden verejný telefónny automat.

3.3.3 Elektrifikácia

Obec je plne elektrifikovaná. V minulých rokoch bola realizovaná kompletná rekonštrukcia elektrifikácie obce.

3.3.4 Vodovod

Obecný vodovod bol v obci budovaný v rokoch 1992 - 1998.

3.3.5 Kanalizácia

Kanalizácia v obci chýba. Vybudovanie tejto dôležitej súčasti technickej infraštruktúry je prioritnou úlohou a plánom strednodobého rozvoja obce.

3.4 Ostatná vybavenosť obce

Od roku 1995 je v obci aj plynofikácia.

4 ANALÝZA TERCIÁLNEJ SFÉRY

4.1 Obchod a služby v obci

V obci Starý Hrádok je jedna predajňa potravín. Keďže však táto poskytuje len malý sortiment a mnohým obyvateľom obce sa nepáči cenová politika tohto obchodu, veľa z nich nakupuje v susednom meste v supermarketoch.

Obec je jednou z mála obcí levického okresu, v ktorej nie je prevádzkované pohostinstvo.

Poštové služby poskytuje občanom pošta v susedných Mýtnych Ludanoch. Tam je tiež matrika. Aj za zdravotníckymi službami musia občania obce dochádzať a to do okresného mesta Levice.

Obci veľmi chýba kultúrny dom, ktorý sa plánuje vybudovať v strednodobom časovom horizonte.

5 ANALÝZA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Stav životného prostredia obce nie je negatívny. V obci sú udržiavané verejné priestranstvá. Je však potrebné podčiarknuť, že stav životného prostredia obce je do značnej miery poznačený veternou smršťou, ktorá sa prehnala územím obce, ale aj celým Slovenskom v noci z 8. na 9. mája 2003. Táto strašná prírodná katastrofa ovplyvnila obec do veľkej miery. Celá obec bola z jednej strany (od riečky Podlužianka) celé roky chránená pred vetrami husto vyrastenými stromami. Tieto stromy však nevydržali nápor počasia a boli vylámané, zničené, vyvrátené z koreňov. To isté bolo aj v celej obci v uliciach, dvoroch, záhradách – všetko zničené a zdevastované. Odstraňovanie následkov trvalo dlhé mesiace. Avšak napriek veľkému úsiliu vynaloženému pri odstraňovaní následkov tejto prírodnej katastrofy, dôsledky na prírode budú zrejme markantné ešte nejaký čas.

Okrem toho, množstvo domácností v obci vykuruje drevom a to v dôsledku zvyšovania sa cien plynu, čo tiež neprispieva k ochrane životného prostredia.

Pitnú vodu čerpajú obyvatelia obce z verejného vodovodu, ktorý bol vybudovaný v rokoch 1994 – 1998. V súčasnosti je na vodovod napojených 65 domácností. Vodovod je zásobený pitnou vodou z Gabčíkova.

V obci sú udržiavané verejné priestranstvá, v minulých rokoch sa skrátil najmä stredná časť obce.

Vývoz TKO je zabezpečený na riadené skládky cez dodávateľa technické služby SITA Slovensko a.s. Levice. Likvidáciu separovaného odpadu zabezpečuje spoločnosť zo Šaroviec. Úroveň separovania na území obce dosahuje veľmi nízku účinnosť, čo je zapríčinené najmä nedokonalým triedením odpadu. V oblasti ukladania biologického odpadu obec uvažuje o zriadení zberného dvora, kde by sa vybudovala kompostáreň. V obci nie je v súčasnosti vybudovaná kanalizácia ani čistička odpadových vôd. Tieto sa plánujú vybudovať do roku 2013 za spolufinancovania zo štrukturálnych fondov EÚ.

6 VEREJNO - PROSPEŠNÉ INŠTITÚCIE

6.1 Združenia pôsobiace v obci

V obci Starý Hrádok nepôsobia žiadne občianske záujmové združenia.

6.2 Cirkvi na území obce

Najviac obyvateľov obce Starý Hrádok sa hlási k Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania, ďalšia v poradí je rímsko-katolícka cirkev, za ktorou nasleduje Reformovaná kresťanská

cirkev. V menšom počte sú zastúpení Svedkovia Jehovovi a Cirkev československá. V obci sú aj občania bez náboženského vyznania.

7. HOSPODÁRENIE A FINANČNÉ VZŤAHY OBCE

7.1 Charakteristika vývoja ekonomiky obce v predchádzajúcich 4 rokoch

Nasledujúca tabuľka reflektuje vývoj rozpočtov obce a jej ekonomiky v predchádzajúcich troch rokoch. Možno konštatovať pozitívny trend vo vývoji príjmovej časti rozpočtu, kedy príjem v roku 2006 bol navýšený v porovnaní s rokom 2004. Avšak treba podotknúť, že aj v rovine výdavkov sú tieto pomery obdobné, keď v predchádzajúcich rokoch 2004 a 2005 sa pohybovali výdavky na úrovni 2,9 mil. Sk a v roku 2006 a (plánované) 2007 sú výdavky na úrovni 3, 4 mil. Sk. Každý rok sa rozpočet zostavoval ako vyrovnaný.

Prehľad vývoja rozpočtov obce Starý Hrádok za 4 roky:

ROK	PRÍJEM	VÝDAVOK
2004	2 692 718,75	2 692 718,75
2005	2 994 185,08	2 994 185,08
2006	3 475 522,30	3 475 522,30
2007	3 047 191,25	3 047 191,25

V rámci predchádzajúcich rokov bolo z rozpočtu obce financovaných niekoľko dôležitých plánovaných investícií. V roku 2004 to bola rekonštrukcia verejného osvetlenia; v roku 2005 bolo financované vypracovanie projektu viacúčelového ihriska spolu s geometrickým plánom k tomuto ihrisku a v rokoch 2004-2006 bol vybudovaný prístrešok pred Domom smútku a vybudovaná prístupová cesta zo zámkovej dlažby.

7.2 Rozpočet obce v rámci viacročného rozpočtovania

Prehľad plánovaného vývoja rozpočtu obce Starý Hrádok:

Ako ukazuje predchádzajúca tabuľka, obec Starý Hrádok v tomto roku hospodári s celkovým rozpočtom vo výške 3 047 191,25,- Sk. Príjmovú časť rozpočtu tvorí najmä prenájom pozemkov, prenájom budov a priestorov, predaj výrobkov a tovarov, príjmy zo štátneho rozpočtu, výnosy z daní ako aj z kultúrno-spoločenských a športových aktivít.

Výdavková časť rozpočtu je plánovaná vo výške 3 047 191,25,- Sk.

Rovnako ako v minulých rokoch aj v budúcich rokoch sa uvažuje s vyrovnaným rozpočtom.

7. 2. 1 Inštitúcie v správe obce

V obci Starý Hrádok je obecný úrad. Väčšina inštitúcií zabezpečujúcich služby občanom je v okresnom meste Levice a v susednej obci v Mýtnych Ludanoch.

8. DOTAZNÍKOVÝ PRIESKUM

Ako bolo uvedené v úvodnej časti, základom pre vypracovanie Plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Starý Hrádok bol Dotazníkový prieskum medzi obyvateľmi obce.

Celkový počet občanov, ktorí sa zapojili do dotazníkového prieskumu, bol počet 25, pričom prevládali ženy s priemerným vekom 50 rokov a so stredoškolským vzdelaním. Dotazník bol štruktúrovaný tak, aby v 11 otázkach a v 9 problémových okruhoch identifikoval, zmapoval a čiastočne aj zanalyzoval názory, podnety a návrhy občanov na problémy, pozitíva, výzvy, ohrozenia a príležitosti rozvoja obce. Je potešiteľné, že väčšina respondentov sa vyjadrila pozitívne na otázku plánovania svojej budúcnosti so životom v obci Starý Hrádok. Kvalitu života v obci hodnotili respondenti zväčša pozitívne, pričom najväčšie nedostatky videli najmä v chýbajúcej technickej infraštruktúre – kanalizácii a čističke odpadových vôd, ako aj v nedostatkoch v oblasti občianskej vybavenosti. Mnohým chýba kultúrny dom a viac ubytovacích kapacít. Občanov trápi aj nedostatok športovo-relaxačných možností - športového areálu, klubu mladých. Nepáči sa im schátralosť budov a to, že nie je vybudovaný chodník popri hlavnej ceste. Respondenti by privítali väčšiu podporu podnikateľských aktivít v obci.

Medzi najväčšie prednosti zaradovali atraktívnu polohu obce v blízkosti okresného mesta Levice, priemyselného praku, blízkosti kúpeľných miest. Oceňovali aj turistické atrakcie obce a jej okolia, v rozvoji ktorých videli významný potenciál do budúcnosti. Dôležitú funkciu priradovali ochrane životného prostredia a vyzdvihovali ochranu zelene v obci a jej permanentné udržiavanie.

Vodovod v obci, jej plynifikácia, dostatok inžinierskych sietí, možnosť pracovných príležitostí v okolí a obecná knižnica - to boli pozitíva, ktoré respondenti vysoko hodnotili.

Rozvojový potenciál vidia obyvatelia obce Starého Hrádku najmä v získaní finančných prostriedkov na dobudovanie technickej infraštruktúry obce (kanalizácie a čističky odpadových vôd a kompostárne), ako aj na výstavbu nových bytov. Privítali by aj väčšiu saturáciu služieb pre staršie vekové kategórie a mládež. Veľa občanov by teda privítala výstavbu domova pre starších, či stredisko sociálnych služieb, ako aj klub mladých. Financie sú potrebné aj na vybudovanie chodníka popri hlavnej ceste a na zníženie hlučnosti, ktorú považujú občania za veľkú hrozbu z hľadiska bezpečnosti v obci a jej okolia, ale aj z hľadiska

životného prostredia. Občania by privítali viac pracovných príležitostí priamo v obci a ako aj väčšiu podporu podnikateľských subjektov a ich aktivít. Za významnú hrozbu do budúcnosti rozvoja obce považujú rast nezamestnanosti spojenú s odlivom mladých ľudí za prácou a za lepšími bytovými podmienkami. Niektorí respondenti upozornili na potrebu väčšej podpory vzdelávacích aktivít ako napr. kurzy v oblasti informačných technológií a jazykovej prípravy pre nezamestnaných. Za významný možno označiť fakt, že väčšina občanov zapojených do dotazníkového prieskumu sa chce aktívne zapojiť svojim podielom do života obce s cieľom zlepšenia života v nej.

9. ANALÝZA PROBLÉMOV

9.1 SWOT analýza obce Starý Hrádok – zhrnutie analýzy problémov

SWOT analýza poskytuje celostný pohľad na situáciu obce – na jej silné stránky, slabé stránky, príležitosti a ohrozenia rozvoja. Na základe SWOT analýzy možno presnejšie definovať a analyzovať hlavné faktory rozvoja a kľúčových disparít a najvhodnejšie ciele, ktoré by zužitkovali najvýraznejšie predpoklady a pozitívne rozvojové impulzy. Táto umožňuje zároveň eliminovať problémy a prípadné riziká. Pomáha tiež identifikovať prioritné oblasti, na rozvoj ktorých sa treba orientovať.

Okrem analýzy stavu daného územia je predmetom záujmu aj okolité prostredie, indukujúce pozitívne alebo negatívne vplyvy. Na základe toho sa SWOT analýza člení na analýzu interného prostredia a analýzu externého prostredia.

Podľa povahy sledovaných javov sa v SWOT analýze rozlišujú pozitívne a negatívne faktory. Pozitívne faktory (silné stránky a príležitosti) predstavujú faktory indukujúce rozvojové procesy. Negatívne faktory (slabé stránky a ohrozenia) naznačujú problémy – disparity.

SWOT analýza obce Starý Hrádok obsahuje vybrané relevantné výsledky dotazníkového prieskumu medzi obyvateľmi obce, ktoré boli v ďalšej etape doplnené o objektívne zistené faktory.

9.1.1 Územie

Ako sme sa zmienili v predchádzajúcich častiach, územie obce Starý Hrádok o rozlohe 656 ha je prevažne rovinaté a nížinné. Obcou preteká potôčik Podlužianka, ktorého hladina občas kulminuje a spôsobuje zvýšenie povodňovej aktivity. Výhodná poloha obce so zreteľom na

prírodné krásy ju predurčuje za lokalitu vhodnú pre rozvoj agroturizmu, vidieckej turistiky a služieb v tejto oblasti.

9. 1. 2 Ľudské zdroje

Obyvatelia územia, kde leží aj obec Starý Hrádok, sa venujú najmä odvetviam súvisiacim s poľnohospodárstvom, agroturistikou a rozvoju služieb. Aj keď obec Starý Hrádok je z hľadiska počtu obyvateľov malou obcou, jej ľudský potenciál umožňuje dobrý rozvoj týchto oblastí aj v budúcnosti. Zárukou toho je aj vekový a vzdelanostný potenciál, ako aj aktivita občanov, ktorá je na vysokej úrovni.

Vážnym ohrozením by mohol byť migračný pohyb obyvateľov z obce (ako aj z tejto lokality) v prípade slabej saturácie ich pracovných a bytových potrieb. K zlepšeniu demografického profilu obce a celého územia a k zabezpečeniu stabilnejšej základne pre dlhodobý rast počtu obyvateľov by prispelo zvýšenie pracovných príležitostí a ubytovacích kapacít najmä pre mladé rodiny.

9. 1. 3 Ekonomika a podnikateľské prostredie, zamestnanosť

Ekonomika obce Starý Hrádok je relatívne dobrá a s dobrými vývojovými vyhliadkami na budúce obdobie. Okrem profilácie občanov obce do rôznych hospodárskych oblastí, ktoré sú analyzované v predchádzajúcich častiach, obec výrazne rozvíja aj podnikateľské aktivity. Obyvatelia obce by radi videli väčšiu podporu práve podnikateľských aktivít. Tu je potrebné pripomenúť, že lokálne pracovné príležitosti v obci nie sú veľké. Väčšina obyvateľov dochádza za prácou do Levíc. Možnosť získania zamestnania je teda podmienená ochotou cestovať za prácou. Napriek tomu je úroveň celkovej nezamestnanosti v obci pomerne nízka. V súčasnosti je v obci 19 nezamestnaných.

Občania obce sú zamestnaní najmä v agro sektore, v obchode, zdravotníctve, vo verejnej správe a vo verejných službách. Je tu aj veľa možností pre remeselníkov, stavebníkov, inštalatérov a murárov.

Podnikateľská obec je taktiež dosť aktívna. Miestni podnikatelia majú množstvo podnikateľských plánov, pričom mnohé z nich už začínajú aj realizovať. V časti 3.2 je analyzovaný súčasný stav podnikateľských aktivít v obci.

9. 1. 4 Technická infraštruktúra

Ako bolo spomenuté v predchádzajúcich častiach, nedostatočná technická infraštruktúra je veľkou slabinou obce Starý Hrádok. Preto sa aj rozvoj a ďalšie vízie a plány obce sústreďujú na odstránenie tohto nedostatku a jej dobudovanie. Najmä strednodobá vízia obce Starý Hrádok je zacielená na rozvoj a dobudovanie chýbajúcej kanalizácie.

Ďalej sa predpokladá rekonštrukcia miestnych komunikácií, výsadba rýchle rastúcej zelene na ochranu cintorína, rekonštrukcia parku na multi priestor s možnosťou jeho využitia na ihrisko pre deti, športové i relaxačné aktivity. Plánuje sa vybudovanie kultúrneho domu, ktorý obci veľmi chýba. V jeho priestoroch sa budú realizovať rôzne aktivity pre rôzne vekové kategórie.

9. 1. 5 Životné prostredie

Ako ukazuje analýza v časti 5 tohto materiálu, stav životného prostredia obce je do značnej miery poznačený veternou smršťou, ktorá sa prehnala územím obce v máji 2003.

Veľké úsilie bolo vynaložené na odstránenie následkov tejto prírodnej katastrofy a jej dôsledky budú zrejme markantné ešte nejaký čas.

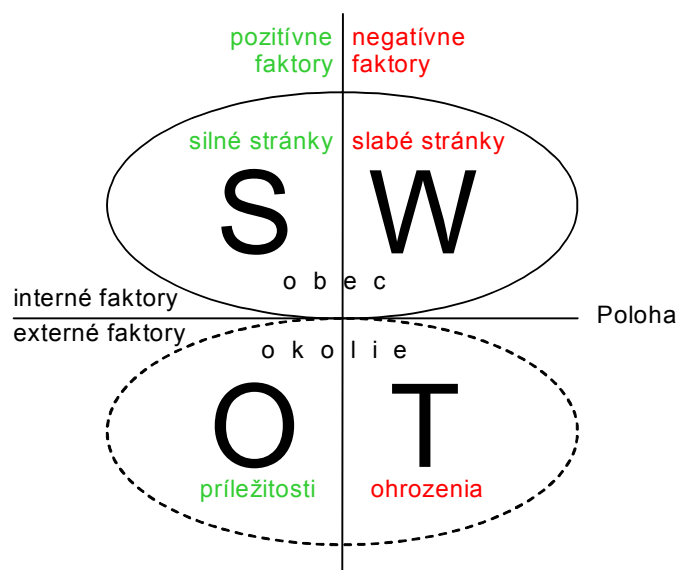
Okrem toho, množstvo domácností v obci vykuruje drevom a to v dôsledku zvyšovania sa cien plynu, čo tiež neprispieva k ochrane životného prostredia.

V obci sú udržiavané verejné priestranstvá, v minulých rokoch sa skrátila najmä stredná časť obce.

Vývoz TKO je zabezpečený na riadené skládky cez dodávateľa tejto služby SITA Slovensko a.s. Levice. Likvidáciu separovaného odpadu zabezpečuje spoločnosť zo Šároviec. Úroveň separovania na území obce dosahuje veľmi nízku účinnosť, čo je zapríčinené najmä nedokonalým triedením odpadu. V oblasti ukladania biologického odpadu obec uvažuje o zriadení zberného dvora, kde by sa vybudovala kompostáreň. V obci nie je v súčasnosti vybudovaná kanalizácia ani čistička odpadových vôd. Tieto sa plánujú vybudovať do roku 2013 za spolufinancovania zo štrukturálnych fondov EÚ.

9. 2 Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja

Princíp SWOT analýzy dovoľuje identifikovať a následne analyzovať problémy týkajúce sa charakteristiky obce s ohľadom na ľudské zdroje, ekonomiku a podnikateľské prostredie, zamestnanosť, technickú infraštruktúru a životné prostredie a to nasledovne:

Analýza interného prostredia obce

Silné stránky (S)

- S1** poloha v blízkosti priemyselného parku
- S2** lokalita vhodná pre rozvoj agroturizmu a vidieckej turistiky
- S3** aktívny, koncepčný a zodpovedný prístup miestnej samosprávy k celkovému rozvoju obce
- S4** výhodná poloha so zreteľom na prírodné krásy a ich využitie
- S5** dobrý lokálny turistický potenciál

Slabé stránky (W)

- W1** slabá hospodárska základňa obce
- W2** nevybudovaná kanalizácia a čistička odpadových vôd
- W3** chýbajúce pracovné príležitosti v obci
- W4** absencia kultúrneho domu a občianskej vybavenosti pre starších občanov
- W5** nedostatočné služby a kultúrno-spoločenské aktivity v obci
- W6** chýbajúce ubytovacie kapacity
- W7** chýbajúca revitalizácia miestnych komunikácií
- W8** absencia materskej škôlky a školy
- W9** absencia detských ihrísk, športovísk a amfiteátra

Analýza externého prostredia obce

Príležitosti (O)

- O1** výhodná poloha pri priemyselnom parku
- O2** očakávaný ekonomický rozvoj okresného mesta a samosprávneho kraja
- O3** dostatok vhodných plôch pre výstavbu nových bytových kapacít
- O4** dostupnosť širokého spektra vyššej vybavenosti v Leviciach
- O5** možnosť získania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov, prípadne iných typov grantov na rozvojové projekty

Ohrozenia (T)

- T1** pokračujúci nepriaznivý demografický vývoj obce s nízkou natalitou
- T2** rast nezamestnanosti a nedostatok nových pracovných príležitostí v obci
- T3** nepriaznivý vývoj životného prostredia
- T4** obmedzené možnosti získania prostriedkov zo štrukturálnych fondov
- T5** postupný odliv mladých ľudí za lepšími pracovnými a bytovými podmienkami

SWOT analýza	
Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Výborná poloha obce v blízkosti priemyselného parku • Lokalita vhodná pre rozvoj vidieckeho turizmu, agroturistiky a rozvoja služieb • Vhodné podmienky na kultúrno-spoločenské vyžitie obyvateľov • Vysoká úroveň turistických atrakcií obce • Dostatok inžinierskych sietí na stavbu nových bytov • Dobrá kvalita služieb obecného úradu • Možnosť zamestnania sa v blízkom okolí • Potenciál a ochota občanov participovať na aktivitách a zvelďovaní obce • Plynofikácia a elektrifikácia obce • Udržiavanie zelene • Vhodné podmienky pre podnikanie v stavebníctve • Knižnica 	<ul style="list-style-type: none"> • Chýbajúca základná infraštruktúra obce – kanalizácia a čistička odpadových vôd • Nedostatok služieb zamestnanosti • Slabé podmienky pre aktivity mladých ľudí a podnikateľov • Pretrvávajúci trend nízkej pôrodnosti • Pokračujúci trend znečisťovania životného prostredia obce a okolia • Zlý stav miestnych komunikácií • Absencia kultúrneho domu • Nedostatočná občianska vybavenosť zdravotné stredisko, detské ihrisko, športový areál, chodníky • Slabé podmienky na rozvoj kultúrno-športových aktivít • Absencia materskej škôlky a školy • Prítomnosť marginalizovanej skupiny obyvateľov v obci • Nedostatok bytov • Nedostatok obchodov a služieb • Absencia analógového rozvodu a možnosti napojenia sa na rýchly Internet

Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> • Aktívny prístup občanov k riešeniu rozvoja obce • Rozvoj nových foriem miestnej zamestnanosti • Oddychovo – relaxačné možnosti • Potenciál zlepšenia úrovne podnikateľských služieb, agroturistiky • Rozvoj služieb sociálnej starostlivosti vo vzťahu k starším občanom • Rozvoj podmienok pre aktivity mladých ľudí • Vytváranie podmienok pre vznik nových pracovných miest • Vytváranie podmienok pre výstavbu nových ubytovacích kapacít • Aktívna participácia občanov na plnení strategickej vízie a plánov rozvoja obce • Spolupráca občanov a obecného úradu • Využitie prostriedkov štrukturálnych fondov Európskej únie • Aktívna spolupráca obce so susednými obcami 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasivita a neochota občanov • Odchod mladých ľudí za lepšími pracovnými a bytovými podmienkami • Prehľbovanie nerovnováhy ponuky a dopytu na trhu práce • Nízka úroveň podpory podnikateľských aktivít a rozvoja podnikania v obci • Trend zvyšujúcej sa nezamestnanosti • Zvyšujúca sa hlučnosť áut a znečistenie životného prostredia obce a jej okolia • Devastácia životného prostredia • Nedostatok finančných prostriedkov na realizáciu strategického plánu obce • Zhoršujúci sa stav miestnych komunikácií • Nízke investície do budovania občianskej vybavenosti a infraštruktúry obce • Nízky kvalifikačný potenciál na využitie finančných možností na rozvoj obce

STRATEGICKÁ ČASŤ - stratégia rozvoja obce Starý Hrádok

1. Vízia obce

Predmetom strategickej vízie je zodpovedanie otázky „ako by obec mala vyzerat' v budúcnosti v strednodobom časovom horizonte 7-8 rokov“. Hlavnou víziou obce je vytvoriť priaznivé podmienky pre život všetkých obyvateľov obce Starý Hrádok s využitím všetkých dostupných možností a potenciálu. Rozvojová stratégia obce nadväzuje na priority rozvoja a analýzu základných problémov, očakávaní a požiadaviek obyvateľov obce.

Ako sme už upozornili v predchádzajúcej časti, vízia obce vyplynula aj z SWOT analýzy, pričom táto priamo obsahuje jednotlivé rozvojové ciele, ktoré odpovedajú na uvedenú otázku. V rámci aplikovanej metodiky predstavuje strategická vízia ekvivalent globálneho cieľa.

Stratégia rozvoja obce Starý Hrádok stavia predovšetkým na zhodnotení silných stránok a maximálnom využití príležitostí, vzhľadom k tomu, že všetky problémy a potenciálne ohrozenia nepovažujeme za mimoriadne kritické. Táto vízia zahŕňa predstavu občanov, vedenia obce a zástupcov relevantných skupín, ako by mala ich obec vyzerat' v určitom časovom horizonte, na ktoré je pripravované PHSR, aké kritériá by mala plniť a čo by malo byť jej poslaním. Ide zároveň aj o víziu obce tak, ako ju vidia jej občania v určitom časovom horizonte. Ich názory boli analyzované v dotazníkoch, na ktoré odpovedali pred vypracovaním plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja.

2. Strategický cieľ obce Starý Hrádok

Keďže obec Starý Hrádok leží vo významnej oblasti turistických príležitostí, ktorá je zaujímavá aj z hľadiska historického a kultúrneho, jej prínos a význam je značný a je z čoho vychádzať. Napriek nesporným prednostiam a doterajším pozitívam rozvoja obce je stále veľa aktivít a plánov na realizáciu s cieľom skvalitňovania života občanov obce.

Strategickým cieľom obce Starý Hrádok je preto jej orientácia na rozvoj turisticko – hospodárskej funkcie. Súčasne sa bude úsilie sústreďovať na zachovanie a oživovanie tradičných hodnôt a koloritu vidieckeho prostredia.

3. Špecifické oblasti rozvoja obce Starý Hrádok

Špecifickou strednodobou víziou obce Starý Hrádok je sústredenie pozornosti na rozvoj a dobudovanie chýbajúcej technickej infraštruktúry a občianskej vybavenosti

obce. Tieto požiadavky vyplynuli jasne aj z realizovaného dotazníkového prieskumu u obyvateľov obce. Zlepšenie technickej infraštruktúry, skvalitnenie občianskej vybavenosti a dostupnosti služieb patrí medzi dôležité priority rozvoja obce. Plánuje sa preto vybudovanie chýbajúcej kanalizácie, čističky odpadových vôd a domu kultúry. Medzi ďalšie špecifické oblasti rozvoja obce patrí rekonštrukcia miestnych komunikácií, výsadba ochrannej zelene na ochranu obecného cintorína, ktorý je na mierne vyvýšenom mieste, aby sa zabránilo náporom vetra a jeho devastácii. Živé oplotenia skrášia obec a zároveň prispievajú k rozvoju životného prostredia.

Rekonštrukcia priestorov na park, ktorý bude slúžiť na kultúrne i športové aktivity, vybudovanie umelého svahu na sánkovanie pre deti, vybudovanie oddychových možností pre starších, to všetko patrí do špecifických plánovaných cieľov rozvoja obce v strednodobej časovej perspektíve.

V obci sa ďalej plánuje využitie pozemkov na výstavbu bytov, aby prilákali mladé rodiny, vytvorili im podmienky na bývanie a omladili obyvateľstvo obce.

4. Akčný a finančný plán obce

4.1 Rozpracovanie opatrení podľa metodiky – v závislosti od členenia opatrení

Akčný plán predstavuje súbor konkrétnych projektov, opatrení a aktivít smerujúcich k naplneniu nosnej vízie a rozvojových cieľov obce Starý Hrádok. Dodáva dlhodobej vízii žiaduci operatívny aspekt tým, že transformujú ciele stratégie do konkrétnych praktických krokov. Akčný plán sa preto týka kratšieho obdobia ako samotná stratégia. Jeho plánovací horizont je približne 3 – 5 rokov. V niektorých prípadoch sa pri akčných plánoch uvažuje s neskorším začiatkom realizácie (projekty druhého sledu), po splnení istých nevyhnutných podmienok (napr. majetkové vysporiadanie, získanie investora a pod). Pre zvýšenie efektívnosti implementácie sa odporúča každoročne konkretizovať postup a úlohy pre jednotlivé aktivity.

Akčný plán v tejto kapitole nie je podrobným realizačným projektom. Ako súčasť dokumentu s dlhodobým plánovacím horizontom môže mať len charakter rámcového projektu – nemôže byť príliš podrobný, inak by sa rýchlo stal neaktuálnym.

Rámcové projekty, ktoré sú súčasťou tohto dokumentu, obsahujú:

- stručný popis daného projektu/aktivity
- odôvodnenie jeho prínosu pre obec a pre splnenie jedného alebo viacerých strategických cieľov (väzba na cieľ)
- určenie zodpovedného subjektu (garanta projektu) a spolupracujúcich subjektov
- približné obdobie realizácie
- definovanie potrebných krokov podmieňujúcich realizáciu (len v prípade rozsiahlejších projektov)
- stanovenie spôsobu financovania, prípadne odhad nákladov (nie však presného rozpočtu a plánu financovania)
- indikátory úspešnosti (v podobe merateľných kvantitatívnych ukazovateľov - len ak nie je účelné posudzovať splnenie projektu v zmysle jeho popisu v stanovenom čase)

Akčný plán nemá charakter „hotových návrhov“, ale reprezentuje istú filozofiu prístupu k riešeniu problémov, ktorú naznačila už strategická vízia. Akčný plán definuje špecifické ciele – t.j. sú viazané na 3 vytypované prioritné oblasti – investície do základnej infraštruktúry (A), občianska vybavenosť (B), služby pre obyvateľov, rozvoj kultúry obce a život jej komunity (C). Prioritné oblasti budú predstavovať hlavné oblasti smerovania finančnej a organizačnej podpory rozvoja.

Prioritná oblasť A – Investície do základnej infraštruktúry

Prioritná oblasť B – Občianska vybavenosť

Prioritná oblasť C - Služby pre obyvateľov, rozvoj kultúry obce a život jej komunity

Prioritná oblasť A – Investície do základnej infraštruktúry

A.1 vybudovanie kanalizačného systému

A.2 vybudovanie čističky odpadových vôd spoločnej pre mikroregión

A.3 rekonštrukcia miestnych komunikácií

A.4. výstavba kultúrneho domu

Prioritná oblasť B – Občianska vybavenosť

B.1 vybudovanie zariadení občianskej vybavenosti - detské ihrisko, multifunčný športovo-relaxačný areál

B.2 vybudovanie nových bytových kapacít

Prioritná oblasť C – Služby pre obyvateľov, rozvoj kultúry obce a život jej komunity

C.1 vybudovanie podmienok pre aktivity starších občanov a mladých ľudí – vybudovanie strediska sociálnej starostlivosti pre starších a klubu mladých

C.2 ďalší rozvoj a prehĺbenie základnej turistickej infraštruktúry, vidieckej turistiky a agroturizmu a prezentácia tradícií s rozvojom interkomunitných výmenných aktivít v kultúrnej a spoločenskej oblasti

4. 2 Tabuľky špecifických cieľov – na základe akčných plánov**Prioritná oblasť A – Investície do základnej infraštruktúry**

Od kvality lokálnej infraštruktúry závisí aj kvalita a komfort bývania obyvateľov obce. Jednou z hlavných priorít je dobudovanie kanalizácie. Po zlepšení stavu infraštruktúry možno očakávať aj zvýšenie atraktivity obce, ktoré by sa malo prejaviť rozvojom turizmu.

A.1.1 Vybudovanie kanalizácie

Vybudovanie obecnej kanalizácie podľa projektovej dokumentácie predpokladá postupné napojenie všetkých domácností na kanalizačný systém.

> **Väzba na cieľ:** A.1 dobudovanie kanalizačného systému

> **Garant:** obec

> **Financovanie:** Environmentálny fond (program na podporu realizácie environmentálnych opatrení MŽP), obec, ERDF

> **Obdobie realizácie:** 2007 - 2013

A.2.1 Vybudovanie čističky odpadových vôd

Jedným z prioritných projektov je aj vybudovanie čističky odpadových vôd a kompostárne v záujme ekologického programu obce.

> **Väzba na cieľ:** A.2 vybudovanie čističky odpadových vôd a kompostárne

> **Garant:** mikroregión

> **Financovanie:** Environmentálny fond (program na podporu realizácie

environmentálnych opatrení MŽP), obec, ERDF – čistenie odpadových vôd v ostatných aglomeráciách do 2000 ekvivaletných obyvateľov)

> **Obdobie realizácie:** 2007 - 2013

A.3.1 Rekonštrukcia miestnych komunikácií

Projekt počíta s etapovou rekonštrukciou niektorých častí miestnej komunikácie – cesty III. triedy.

> **Väzba na cieľ:** A.3 zlepšenie kvality miestnych komunikácií a chodníkov

> **Garant:** obec

> **Financovanie:** Regionálny operačný program, Prioritná os 2. Posilnenie vybavenosti územia

> **Obdobie realizácie:** 2007 - 2013

A.4.1 Výstavba kultúrneho domu

Cieľom projektového zámeru je výstavba obecného kultúrneho domu

> **Väzba na cieľ:** A.4 Výstavba kultúrneho domu

> **Garant:** obec

> **Financovanie:** Regionálny operačný program,

Prioritná os 2.: Posilnenie vybavenosti územia,

Oprávnené oblasti: rekonštrukcia objektov využívaných na kultúrno-spoločenské účely

> **Obdobie realizácie:** 2007 - 2013

Prioritná oblasť B – Občianska vybavenosť

Ako vyplynulo z dotazníkového prieskumu, obec Starý Hrádok potrebuje vybudovať/dobudovať zariadenia občianskej vybavenosti ako napr. detské ihrisko a športovo-relaxačný areál. Žiadaná a podporovaná je aj výsadba zelene a skrášľovanie obce. Z hľadiska saturovania potrieb občanov je dôležité sa sústrediť aj na vybudovanie nových bytových kapacít. Vybudovanie nových bytových kapacít pokladá obec za jednu z priorít a preto plánuje začatie z výstavbou v roku 2008. Vzhľadom na finančnú a časovú náročnosť uvedených cieľov, ich realizácia sa plánuje až v ďalšom, dlhodobejšom časovom horizonte, pričom ide o druhotnú fázu po realizácii prioritnej oblasti A.

Prioritná oblasť C - Služby pre obyvateľov, rozvoj kultúry obce a život jej komunity

Z analýz vyplynulo, že je nevyhnutné postaviť kultúrny dom a podporiť záujem širšej verejnosti o dianie v obci rôznymi kultúrnymi a spoločenskými aktivitami.

K obohateniu spoločenského života by prispela aj intenzívnejšia spolupráca a výmenné styky s inými obcami. Je tiež potrebné zohľadňovať špecifické potreby rôznych skupín obyvateľov z hľadiska veku (mládeže a dôchodcov) a zabezpečiť intenzifikáciu spoločenských kontaktov pre tieto skupiny. Okrem toho sa javí potrebné viac saturovať potreby a služby starším občanom obce, ako aj mladej generácii. Výstavba domova sociálnych služieb a/alebo klubu mladých je však aktivitou plánovanou v širšom časovom rámci.

Vzhľadom k veľkostnej kategórii obce a blízkosti mestských sídiel je trhový priestor pre vznik nových služieb obmedzený. Napriek tomu je však možné podporiť vznik nových prevádzok vytvorením priestorových podmienok, verejne prístupného internetu (C.1.1) a najmä turistickej infraštruktúry.

C.1 Podpora vzniku zariadenia sociálnych služieb/ubytovacieho zariadenia domáceho typu

Projekt uvažuje s podporou prenájmu alebo predaja starších domov s perspektívou ich rekonštrukcie na zariadenie pre starších občanov, poskytujúce sociálne služby a starostlivosť.

> **Väzba na cieľ:** C.2 vybudovanie základnej turistickej infraštruktúry

> **Garant:** obec

> **Financovanie:** súkromné zdroje, obec, ERDF

> **Obdobie realizácie:** 2007 – 2010

C.2 Udržiavanie kultúrnych a spoločenských aktivít v obci

Cieľom je rešpektovať potenciál takých kultúrohistorických a spoločenských hodnôt a javov, ktoré kontinuálne pôsobia v danom prostredí a predstavujú rozvojové impulzy regiónu a integráciu kultúrohistorického povedomia nielen u občanov, ale aj u návštevníkov týchto podujatí. Ide o snahu ukázať, že obec skutočne žije rozvíjaním svojej kultúry, histórie a tradícií.

> **Väzba na cieľ:** B.1 Interkomunitné výmenné styky v kultúrnej a spoločenskej oblasti

> **Garant:** obec

> **Financovanie:** súkromné zdroje, obec

> **Obdobie realizácie:** 2007 – každoročná

C.3 Tradičné kultúrne podujatia a pestovanie miestnych zvyklostí

Realizácia rôznych aktivít počas celého roka s dôrazom na tradičné zvyklosti v obci počas jednotlivých období v roku.

> **Väzba na cieľ:** B.2 prezentácia tradícií

> **Garant:** obec

> **Financovanie:** súkromné zdroje, obec

> **Obdobie realizácie:** 2007 – každoročná periodicitu

4. 3 Plán financovania opatrení podľa jednotlivých rokov

Na základe rámcových projektov, pri ktorých sa uvažuje so získaním finančného príspevku z fondov EÚ, budú následne pripravené detailné projekty so žiadosťou o poskytnutie nenávratného finančného príspevku v zmysle požiadaviek riadiacich orgánov príslušných operačných programov (stanovených v programových doplnkoch operačných programov).

Návrhy projektov sú výsledkom konsenzu s predpokladanými nositeľmi (garantmi), ako aj subjektmi, ktoré budú na realizácii projektov spolupracovať.

Pri zostavovaní katalógu projektov boli uprednostnené projekty s najvyšším potenciálom efektívne naplniť stanovené ciele v zmysle princípu koncentrácie na priority. Z nich boli ako kľúčové projekty 1. sledu, ktoré budú mať po realizácii hlavný dopad na rozvoj obce, vybrané v zmysle predchádzajúcich tabuliek špecifických cieľov.

Možnosti a spôsob financovania týchto akčných plánov a špecifických cieľov analyzuje nasledovná kapitola.

IMPLEMENTAČNÁ ČASŤ

1. Zabezpečenie PHSR

1. 1 Finančné zabezpečenie PHSR – spôsoby financovania PHSR

Mnohé aktivity a opatrenia predstavujú finančne náročné projekty. Je preto nevyhnutné identifikovať zdroje, ktoré umožnia ich realizáciu.

Pre jednotlivé aktivity, opatrenia a projekty sú v kapitole Akčné plány definované subjekty, ktoré ich budú financovať, ako aj odhadované náklady (pokiaľ ich bolo možné špecifikovať). Vzhľadom k tomu, že v aktuálnej fáze nie je možné výšku nákladov presne určiť, bude finančná tabuľka vyplnená dodatočne (vo fáze rozpracovania daného projektu a príprave žiadosti o finančný príspevok).

Finančné prostriedky potrebné na realizáciu projektov, tak ako boli definované v Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Starý Hrádok, budú v zásade pochádzať z troch zdrojov:

- verejné zdroje (mestský rozpočet, štátny rozpočet)
- súkromné zdroje
- fondy Európskej únie

> Verejné zdroje

Ako ukázala analýza majetkovej a rozpočtovej situácie, zdroje obce neumožnia všetky investície. Dôležité bude preto získanie finančných prostriedkov z externých zdrojov, predovšetkým fondov EÚ.

Je samozrejme nutné počítať aj s variantom zamietnutia žiadosti o finančný príspevok. V takom prípade bude potrebné určiť náhradné zdroje financovania. Niektoré projekty je možné realizovať v redukovanom rozsahu alebo na etapy rozložené na dlhšie časové úseky z mestského rozpočtu. V prípade iných projektov, najmä takých, ktoré sú schopné generovať zisky, prichádza do úvahy spoluúčasť súkromného sektora alebo využitie bankových úverových produktov.

V súčasnosti majú mestá a obce len minimálne možnosti získania grantov zo štátneho rozpočtu na rozvojové aktivity (ak nepočítame automatické dofinancovanie príspevku zo štrukturálnych fondov). Väčšina štátnych fondov bola zrušená; jediným fondom poskytujúcim

aspoň limitovanú nenávratnú finančnú pomoc pre investičné projekty obcí je Štátny fond rozvoja bývania. Z neho môžu pri výstavbe obecných nájomných bytov podľa stanovených kritérií (rozloha bytu do 90 m², pre rodiny s príjmami do 3,5 násobku životného minima) získať nenávratný finančný príspevok vo výške 20% nákladov a na prefinancovanie zvyšných 80% nákladov možno získať od ŠFRB úver na 30 rokov s úročením 1,2%. So zdrojmi tohto fondu uvažuje aj projekt E.2.1.

V minulom období zohrával dôležitú úlohu pri rozvoji environmentálnej infraštruktúry Štátny fond životného prostredia, pričom v súčasnosti bol opätovne vytvorený pod názvom Environmentálny fond. Čerpanie zdrojov z tohto fondu je možné od roku 2006.

> Súkromné zdroje

Súkromné prostriedky predstavujú najjednoduchšiu formou investovania, nakoľko ich použitie závisí výlučne od rozhodnutia ich vlastníka. Pri investovaní súkromných zdrojov investor hľadá primárne ziskovú návratnosť, ich význam pre regionálny rozvoj spočíva v tom, že obvykle prinášajú nové pracovné miesta, skvalitňujú služby pre návštevníkov obce i pre miestnych obyvateľov.

Investovanie súkromných prostriedkov do neziskových aktivít je u nás zatiaľ zriedkavé, rovnako ako v zahraničí často realizované investovanie na báze Joint Ventures – t.j. podniky so spoločným kapitálovým vkladom verejného subjektu (miestnej samosprávy) a súkromnej spoločnosti.

Vzhľadom k obmedzenej investičnej sile ekonomických subjektov pôsobiacich v obci bude potrebné zamerať pozornosť aj na externé subjekty a aktívne vyhľadávať potenciálnych investorov.

Pokiaľ ide o projekty a aktivity obsiahnuté v tomto dokumente, časť z nich uvažuje s príspevkami zo súkromných zdrojov, napríklad formou sponzorských príspevkov.

> Fondy Európskej únie

Po vstupe SR do Európskej Únie sa mestám a ďalším subjektom otvorili možnosti získania dodatočných finančných prostriedkov z fondov EÚ. Európska regionálna politika si kladie za cieľ vyrovnávanie rozdielov medzi regiónmi v zmysle finančnej solidarity. V prvom skrátanom programovacom období na roky 2004-2006 bola pomoc založená na štyroch štrukturálnych fondoch:

- Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF) – financuje infraštruktúru, investície do tvorby pracovných príležitostí, miestne rozvojové projekty a pomoc malým firmám,
- Európsky sociálny fond (ESF) – podporuje návrat nezamestnaných a znevýhodnených skupín do pracovného života, najmä financovaním odbornej prípravy a systému podpory ich zamestnávania,
- Európsky poľnohospodársky a garančný fond (EAGGF) – finančne podporuje rozvoj vidieka a pomoc farmárom najmä v zaostávajúcich regiónoch,
- Finančný nástroj na riadenie rybolovu (FIFG) – pomáha adaptovať a modernizovať rybolovný priemysel.

Pre zabezpečenie realizácie rozvojových projektov obce Starý Hrádok sa uvažuje s využitím zdrojov z fondu ERDF (projekty a aktivity), v menšej miere aj z ESF (aktivity realizované prostredníctvom ÚPSVaR).

Pri zámere čerpania štrukturálnych fondov je potrebné pamätať na to, že z nich je v prípade územia spadajúceho mimo bratislavského kraja možné pokryť maximálne 75% oprávnených nákladov (v prípade verejného sektora). Ďalších 20% je spolufinancovaných zo štátneho rozpočtu. Konečný prijímateľ je povinný znášať 5% z celkových oprávnených nákladov. V praxi však je potrebné z mestského rozpočtu financovať väčší podiel, keďže nie všetky náklady spadajú do kategórie oprávnených výdavkov. Z tohto dôvodu sa skutočný podiel spolufinancovania obce môže zvýšiť až na 20% i viac. Ak je konečným prijímateľom súkromná firma, výška príspevku zo štrukturálnych fondov je nižšia a predstavuje maximálne 15% z celkových oprávnených nákladov. V tomto prípade sa na poskytovanie podpory vzťahujú pravidlá štátnej pomoci, ktoré určujú intenzitu štátnej pomoci diferencovane pre rôzne účely (na základe Zákona č. 231/1999 Z.z. o štátnej pomoci).

Aby SR mohla čerpať finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov aj v druhom programovom období, bol vypracovaný a schválený Národný strategický referenčný plán rozvoja na roky 2007-2013, ktorý sa bude realizovať prostredníctvom 11 operačných programov:

- Regionálny operačný program
- Operačný program Životné prostredie
- Operačný program Doprava
- Operačný program Informatizácia spoločnosti
- Operačný program Výskum a vývoj
- Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast

- Operačný program Vzdelávanie
- Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia
- Operačný program Zdravotníctvo
- Operačný program Technická pomoc
- Operačný program Bratislavský kraj

Obec Starý Hrádok uvažuje o čerpaní finančných prostriedkov práve z uvedených operačných programov.

1.2 Personálne zabezpečenie PHSR – vytvorenie koordinačných skupín zabezpečujúcich realizáciu plánov z PHSR v budúcnosti

Vypracovaním a schválením výsledného dokumentu proces strategického plánovania nekončí. Definovanie konkrétnych projektov v podobe rámcových akčných plánov je len prvým krokom, prostredníctvom ktorého možno posunúť stratégiu bližšie k realizácii. V ďalšej fáze je potrebné vytvoriť organizačné štruktúry zabezpečujúce realizáciu cieľov – zriadiť pracovnú skupinu pre implementáciu a delegovať na ňu túto úlohu. Pracovná skupina by mala vyvíjať činnosť v úzkej väzbe na obecné zastupiteľstvo a na jeho odborné komisie. Podstatou jej činnosti bude podnikať kroky smerujúce k realizácii projektov, pripravovať projekty a koordinovať aktivity účastníkov rozvojového procesu.

Zodpovednosť za realizáciu jednotlivých aktivít, opatrení, projektov je definovaná v kapitole Akčné plány. Každý projekt má stanoveného garanta (subjekt zodpovedný za realizáciu), prípadne aj spolupracujúce subjekty. To znamená, že úlohou pracovnej skupiny nebude priamo realizovať jednotlivé projekty, ale koordinovať ich prípravu a súvisiace plánovacie procesy. Avšak vzhľadom k skutočnosti, že garantom väčšiny projektov je obec, možno predpokladať personálne prekryvanie činností administratívnych štruktúr miestnej samosprávy a pracovnej skupiny.

2. Monitorovanie, vyhodnotenie a modifikácia PHSR

Pracovná skupina pre implementáciu by okrem úlohy „transformovať strategickú víziu a ciele na skutočnosť“ mala plniť aj **monitorovaciu úlohu**. Jej náplňou bude sledovať zmeny v smerovaní vývoja obce, zmeny vonkajších podmienok rozvoja, ako aj nové požiadavky obyvateľov a ďalších cieľových skupín (návštevníkov, podnikateľov). Na základe zistených skutočností je potrebné uskutočniť revíziu aktuálnosti strategických cieľov, čo môže viesť k ich prípadnému prehodnoteniu. Obdobne by sa mal aktualizovať aj katalóg projektov -

úspešne zavŕšené projekty by mali byť priebežne nahradzované novými projektmi, podporujúcimi kontinuitu v dosahovaní stanovených cieľov. Špeciálnym nástrojom pre uskutočňovanie monitoringu sú kvantitatívne indikátory úspešnosti projektu, ktoré pomôžu odpovedať na otázku „či sa darí dosahovať to, čo sme si stanovili, či postupujeme správnym smerom“.

Pracovná skupina pre implementáciu a monitoring by sa mala schádzať na spoločných stretnutiach aspoň raz za rok. Na stretnutí by sa zhodnotilo plnenie plánu, doterajší postup realizácie a prediskutovali a odsúhlasili zmeny v pláne.

Odporúčané zloženie pracovnej skupiny:

- starosta obce
- odborné komisie pri OZ
- podnikateľské subjekty
- zainteresovaní obyvatelia (ktorí deklarovali záujem participovať v skupine)
- predstavitelia subjektov spolupracujúcich na realizácii aktivít/projektov

Odporúčame tiež pre každý kalendárny rok, vo väzbe na zasadnutie pracovnej skupiny, pripraviť na báze akčných plánov aj operatívne plány, ktoré by podrobne definovali úlohy a kroky pri realizácii jednotlivých projektov v danom roku. To je obzvlášť vhodné v prípade viacročných projektov.

Po uplynutí 5 – 7 ročného plánovacieho horizontu sa odporúča vypracovanie nového strategického programového dokumentu (PRO). Potrebu rozsiahlejšej aktualizácie môže vyvolať i závažnejšia zmena vonkajších podmienok. Ďalšie dôvody na aktualizáciu dokumentu prinesie nové programovacie obdobie pre roky 2007-2013. Na základe operačných programov budúceho programovacieho obdobia by sa mala preveriť kompatibilita akčných plánov s prioritami a opatreniami nových sektorových operačných programov, ako aj nové možnosti financovania projektov a tomu prispôbiť výber nových projektov.

Pre úspešnú realizáciu viacerých navrhnutých projektov je dôležité získanie podpory kompetentných regionálnych štruktúr – krajského samosprávneho orgánu a/alebo regionálnej rozvojovej agentúry alebo súkromných agentúr, stabilizácia pracovných skupín a ich doplnenie o nových účastníkov.

ZOZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÝCH ZDROJOV

Barlow, M. (1994) Alternative Structures of Government in Metropolitan Areas. In: Development and Administration of Prague, Instituut voor Sociale Geografie, Amsterdam, pp. 125-138

Buček, J. (1995). Vzťah mesto-mestské časti a otázka integrity. Prípadová štúdia mesta Bratislava.

Malíková, Ľ., Miháliková, S., ed. Lokálna moc v transformačnom procese – slovenské a české skúsenosti. Slovenské združenie pre politické vedy,BA, pp. 112-129

Buček, J. (1998). Decentralizácia v samospráve veľkých miest na Slovensku po r. 1990. Sociológia, 30, 4, pp. 345-362

Buček, J. (2002). The role of local self-government in local development during post-socialist period: The case study of Bratislava. Acta Universitatis Carolinae –Geographica, 37 (2), 105-119.

Buček, J., (2003). The role of local self-government in local economic development in Slovakia.
(prepared for LGI Budapest).

Buček, J., (2005). Komunálna ekonómia a komunálna politika. Skriptá Prif UK, Bratislava

Čapková, S., (2001). Stratégiou rozvoja je decentralizácia. Verejná správa, č.22

Dinis, A. (2004). Territorial Marketing: A Useful Tool for Competitiveness of Rural and Peripheral Areas. 44th European Congress of ERSA, Porto. pp 17

Dostál, P., Hampl, M. (1999). Changing local and regional government: issues of democracy, integrality and hierarchies. Acta Universitatis Carolinae,Geographica (1), 3-18.

Gajdoš, P. (1995). Transformačný proces a rozvojové problémy sídel a regiónov na Slovensku.

Sociológia, 27, 4, pp. 247-263

Hrůza, J., (1995). Koncepce rozvoje evropských metropolí a regionů. In: Územní plánování a urbanizmus, r.22

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta – metodika spracovania dokumentu pre hlavné mesto SR Bratislavu

Musil, J. (1993) Changing urban systems in postcommunist societies in central Europe: analysis and prediction, Urban Studies, 30, pp. 899– 906.

Porter, M., E. (1990): The Competitive Advantage of Nations, Harvard Business Review, 68, pp. 73-93

Sýkora, L. (1999). Transition states of East Central Europe. The Czech Republic, Hungary, Poland. In: Balchin, P., Sýkora, L., Bull, G. (1999). Regional Policy and Planning in Europe. London, Routledge

Sýkora, L. (2000). Globalizace a její důsledky. In: Stát, politika, prostor – vybrané otázky politické geografie. Eds. P. Jehlička, J. Tomeš, P. Daňek, vyd. PŘIF UK, Praha, 276 s.

Žárska, E. (1996). Význam lokálnej úrovne v ekonomickom rozvoji. Ekonomický časopis, 44 (6), 466

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta – metodika spracovania dokumentu pre hlavné mesto SR Bratislavu

Stratégia rozvoja hlavného mesta SR Bratislavy, Bratislava 1999

<http://www.bratislava.sk/html/prilohy/SAMOSPR/STRATEGIA/01.HTM?p1=75231>

World Bank's Cities of Change Initiative (2002): A primer for developing and implementing local economic development strategies and action plans.

<http://siterecources.worldbank.org/INTLED/423069-1099670772921/20342546/led-primer-october2004.pdf>

Zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení a jeho novelizácie (č. 453/2001)

Zákon NR SR č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a VÚC

Zákon NR SR č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)

Zákon č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta – metodika spracovania dokumentu pre hlavné mesto SR Bratislavu